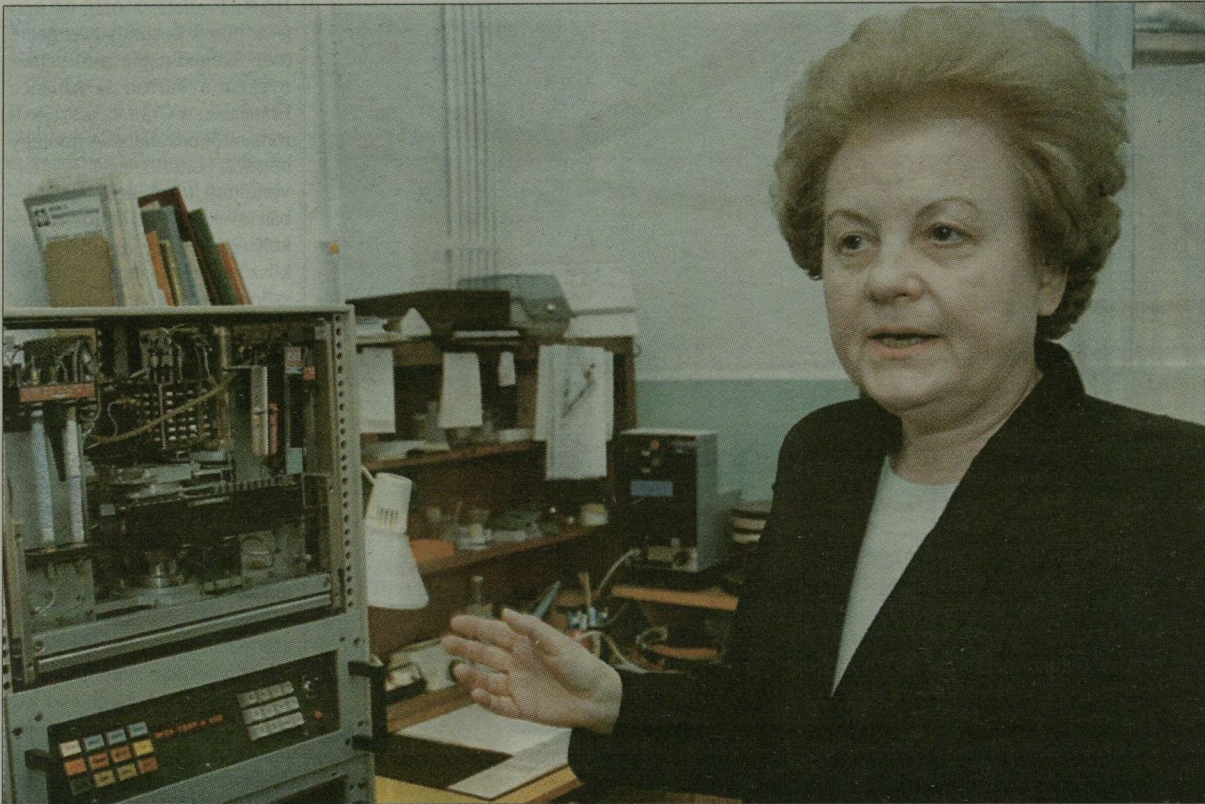

Dr. Hetényi Magdolna akadémikus lett Az első nő Szegedről

Dr. Hetényi Magdolna: Szegeden – úgy tudom – én vagyok az első női akadémikus.
(Fotó: Miskolczi Róbert)

Az újabb kőolajlelő helyek keresésében is segítik az ipart azok a kutatások, amelyek a „fekete arany” keletkezésének folyamatát tárják fel. Ilyen vizsgálatokat is végez dr. Hetényi Magdolna geokémikus. A Szegedi Tudományegyetem Ásványtani, Geokémiai és Kőzettani Tanszékét vezető egyetemi tanárt nemrég választották az MTA levelező tagjává.

– A most megválasztott hat szegedi akadémikus közül ön az egyetlen nő. A tudomány egészére jellemző ez az arány a nemek között?

– Pontos számot nem tudok mondani a női akadémikusokról, de az arányok hasonlóak. Szegeden – úgy tudom – én vagyok az első női akadémikus, és a saját szakterületem, a földtudomány akadémiai osztályában jelenleg szintén egyedül képviselem a gyengébbik nemet. Ál-

talános érvényű megállapítás, hogy Magyarországon a nők nem túl gyakran kerülnek vezetői állásba. A tudományos kutatásban nagyon sok nő dolgozik, de itt is csak néhányan töltenek be vezető pozíciót.

– Ön éppen ez utóbbiak közé tartozik, hiszen több mint egy éve vezeti az ásványtani, geokémiai és kőzettani tanszékét. Az összetett elnevezésből melyik a szűkebb tudományterülete?

– Hallgatóként írt első tudományos diákköri dolgozatom óta geokémiával foglalkozom. Kutatásaim a fosszilis energiahordozókhoz, tehát a kőolajhoz, a földgázhoz, a kőszénhez és a kevésbé ismert olajpalához kapcsolódnak. Ezek képződését vizsgálom, vagyis azt a folyamatot, amelynek során a sok százezer–néhány millió évvel ezelőtt élt szervezetek elpusztult maradványainak egy része megőrződik a kőzetekben, különböző átalakulásokon, érési folyamatok

meg keresztül. Ennek során a szerves anyag egyre szénültebbé válik, és a folyamat melléktermékeként keletkezik az emberiség számára ma is elsődleges fontosságú energiahordozók, a kőolaj és a földgáz. Kutatásaim egyik fő területe az olajképződés folyamatának laboratóriumi szimulálása.

– Milyen gyakorlati haszon származik ezekből a vizsgálatokból?

– Ha megismerjük a fosszilis energiahordozók keletkezési és vándorlási folyamatait, akkor ezzel eszünk adunk az ipar kezébe, amellyel újabb kőolajlelő helyeket kereshetnek. A hazai olajiparral nekünk is hosszú ideje jó kapcsolatunk van. A kutatófúrások során felszínre hozott kőzetanyag vizsgálata alapján választ tudunk adni arra a kérdésre, mennyi és milyen minőségű olaj vagy gáz képződhet az adott kőzetben, illetve, hogy a képződési folyamat a természetben már lejátszódott-e. Tudományos együttműkö-

désünk külföldre – például Franciaországra, Lengyelországra, Németországra és Nigériára – is kiterjed, hiszen világszerte folynak szerves-geokémiai kutatások.

– Ugyanakkor ma már újabb energiaforrásokat keresnek. Meddig tölt még be uralkodó szerepet az olaj és a gáz?

– A környezetet kevésbé szennyező alternatív energiahordozókra azért is szükség van, mert a kőolaj és a földgáz korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre, és egyszer elfogynak a kiaknázzható készletek. Persze nem holnap, hanem jó néhány évtized múlva. Az egyéb energiaforrások az energiaszektorban ma még kisebb részét képviselik, már csak azért is, mert előállításuk a fosszilis energiahordozók termelési költségeihez viszonyítva drága. Kétségtelen azonban, hogy jelentőségük a következő évtizedekben növekedni fog.

Hegedűs Szabolcs

Adókedvezményt kapnának az egyetemek? Vállalkozás felsőfokon

Míg a kilencvenes évek elején a felsőoktatási intézmények költségvetésének csupán harminc százalékát tették ki az állami támogatáson kívüli saját bevételek, addig ebben az évben ez az arány ötvenegyszázalékra emelkedett. Dr. Szövényi Zsolt, az Oktatási Minisztérium főosztályvezetője szerint az államháztartási rendszer korszerűsítésével az egyetemeknek olyan kedvezményeket kellene adni, amelyek vállalkozásokra ösztönzik az intézményeket.

– Mit jelent a vállalkozói szellem az egyetemek és főiskolák esetében?

– Ez újfajta magatartás a magyar felsőoktatásban, amelynek lényege, hogy az intézmények észrevegyék környezetüknek azokat a változásait, amelyek kihívásokat jelentenek, s ezekre reagálnak. A felsőoktatás ilyen jellegű vállalkozása volt az elmúlt évtizedben a hallgatói létszám két és félszeresére növekedése, a kilencvenes évek második felében az iskolai rendszerű felsőfokú szakképzések elin-

dítása, vagy a költségértékesítés oktatás térnyerése.

– Hogyan érvényesül a vállalkozói szellem az egyetemek gazdálkodásában?

– A kilencvenes évek elején a magyar felsőoktatás költségvetési támogatásának és saját bevételeinek aránya hetven–harminc százalék volt. Ezzel szemben 2001-ben a kiadások ötvenegyszázalékát saját bevételből fedezik és negyvenkilenc százalékra származik költségvetési forrásból.

– A saját bevételek növelésében a kormányzati kényszer is szerepet játszik?

– A költségvetés tervezésekor az Oktatási Minisztérium nem kényszeríti az intézményeket bevételeik növelésére. Kétségtelen azonban, hogy a gazdasági helyzetből adódóan a tárca ösztönzi az egyetemeket és főiskolákat forrásaik gyarapítására, de ez nem jelent százalékban kifejezett elvárásokat. Az elmúlt években egyébként az egyetemek mindig túlteljesítették a saját maguk által tervezett bevételeiket.

– Miből származhat az intézmények saját bevétele?

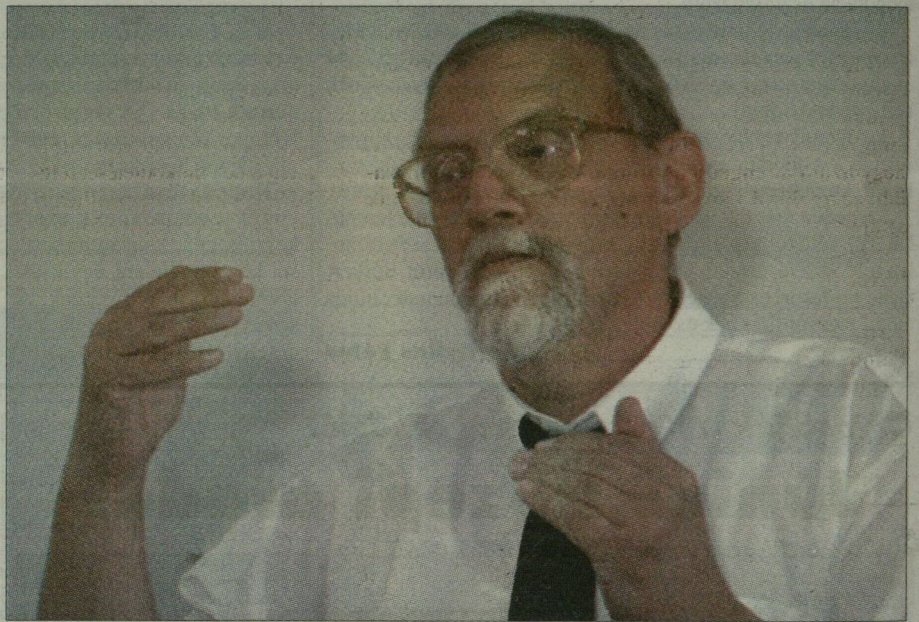
– A képzés szolgáltatásaként is megjelenik az egye-

temeken, például költségértékesítés oktatás formájában. Az újabb diplomák megszerzése, a szakirányú továbbképzések iránt akkor is növekszik az igény, ha a minisztérium nem ösztönzi erre az intézményeket. Ezenkívül az idegen nyelvű képzésekben is nagyobb kínálatot nyújthatnak az egyetemek a külföldi hallgatóknak.

– Az egyetemek, mint pénzügyileg szigorúan szabályozott költségvetési intézmények, mennyire érdekeltek abban, hogy saját bevételt termeljenek?

– A költségvetési intézményekre vonatkozó jelenlegi, merev előírásokat oldani kellene, mivel az egyetemek és főiskolák a megszerzett jövedelmüket visszafordítják alaptevékenységük ellátására. Tehát szeretnénk elérni, hogy az államháztartási rendszer korszerűsítésével a költségvetési intézmények is olyan kedvezményeket kapjanak – például az adózás-sokra jellemzőek. Az államháztartási törvény korszerűsítési folyamata már elkezdődött, jelenleg tárgyalunk a Pénzügyminisztériummal az oktatási tárca kezdeményezéseiről.

H. Sz.

Dr. Szövényi Zsolt: Az Oktatási Minisztérium nem kényszeríti, csupán ösztönzi az intézményeket bevételeik növelésére. (Fotó: Karnok Csaba)

Könyvbemutató
Makón

Túl magas a fal

Munkatársunktól

Márton Ildikó első regényét ajánlotta az olvasók figyelmébe minap a megyeházán tartott sajtótájékoztatón Góg János, a csongrádi Raszter Kiadó igazgatója. A szerző jogász, Makón él, civil foglalkozása szabálysértési előadó, munkahelye a rendőrkapitányság.

Hogy miért érzett vonzódást az irodalomhoz? Gimnazistaként a színjátszás, az irodalom érdekelte, bölcsészhallgató szeretett volna lenni, de a sors jogi pályára terelte. Hivatásához nem akar hűtlen lenni, de szabadidejében szorgalmasan írt és lett belőle egy regény. A címe: Túl magas a fal. A szerző vallja, hogy regénye nélkülözi az önéletrajzi elemeket, szereplői kitalált személyek. A gondolatok viszont nagyon valóságosak és részei a mindennapi életnek.

A könyvet Makón ma este 6 órakor a városi könyvtár olvasótermében mutatják be. A szerzővel Góg János író-költő, a Magyar Kultúra Lovagja beszélget.

A szólista: Krausz Adrienne, a karmester: Pál Tamás

A szimfonikusok évadzáró koncertje

A hangverseny dirigense, Pál Tamás vezénylés közben, a próbán.
(Fotó: Miskolczi Róbert)

A Fricsay-bérlet ma esti, utolsó koncertjével, amelyen Sosztakovics V. szimfóniája és a Párizsban élő Krausz Adrienne előadásában Csajkovszkij b-moll zongoraversenye csendül fel, befejeződik a Filharmónia idei hangversenysorozata. A Szegedi Szimfonikus Zenekart ezúttal Pál Tamás dirigálja, akivel a koncertről beszélgettünk.

– Sosztakovics sokat szenvedett a szovjet kultúrpolitika vonalasságától, miért épp az V. szimfóniáját választotta erre a koncertre?

– Sosztakovics adott egy alcímet is ennek a darabnak: A szovjet zeneszerző válasza a jogos kritikára. Azért választottam ezt a darabot, mert kevés ennél drámaibb szimfonikus alkotás született a 20. században. Meggyőződésem: ahogy telik az idő, Sosztakovicsot egyre nagyobb komponistának fogja tartani az utókor. Sajátosan modern, mégis a hagyományokban gyökerező stílusa

sokkal időtlenebb, mint korábban gondolták. Ma már a zenei világ Sosztakovicsot Bartókkal együtt emlegeti, hiszen nem csak muzsikájukban, hanem személyiségükben, a témáik szívesebben is találhatunk párhuzamokat. Most dirigálok először az V. szimfóniát, hihetetlenül megkedveltem, szeretném a Szegedi Szimfonikus Zenekarral izgalmas koncertet adni.

– A hangverseny másik műsorszám, Csajkovszkij b-moll zongoraversenye igazi slágerdarab.

– Sokszor dirigáltam már, joggal szereti a közönség, mert csodálatosan szép. Talán meglepő a véleményem, azt állítom, hogy a két darab hasonlít egymásra, ugyanarról a tőről fakadnak: a mély szláv drámaiság vezérelte mindkét komponistát. A zongoraverseny szólistája, Krausz Adrienne kedves barátom. Anikó lányommal két éven át együtt laktak Párizsban. Kiváló zongoristának tartom, boldog vagyok, hogy újra találkozhatom velem.

– Milyen feladatok várják a következő hónapokban?

– A Magyar Állami Operaház új főzeneigazgatója, Győriványi Ráth György azt szeretné, hogy minden produkciónak legyen egy felelős karnestere, így engem is szép feladatokkal bízt meg: a Turandot és a Manon Lescaut-előadások mellett megkaptam a Bánk bánt, amelynek én dirigálhattam a premierjét is. Decemberben a Római Operaházban Don Giovanni-előadás-sorozat vezényelek, előtte Verdi Requiemjét szólaltatjuk meg. Folytatódik a ritkán játszott Verdi-művek sorozata a Zeneakadémián, novemberben a pünkösdi királyságot adjuk elő. Rengeteg más koncertfelkérésnek is eleget kell tennem, remélem, a Szegedi Szimfonikus Zenekarral is lesz alkalmam dolgozni. Elhoztam egy olasz és egy német kritikát legutóbbi közös munkánk, Verdi A két Foscarini című operájának koncertszerű előadásáról: mindkét recenzius méltatja a zenekar ragyogó játékát.

Hollósi Zsolt